

багатьох заходів зовнішньої політики, провадженої князями-наступниками.

Отже, образ політика у свідомості «середньовічного українця» формувався, головним чином, через вплив зовнішніх факторів – літописів, усних легенд та переказів, дружинної поезії. З усних та писемних джерел поставав позитивний образ князя-правителя, який дбає про добробут своєї держави, захищає та зміцнює зовнішні кордони, провадить мудру зовнішню та внутрішню політику. Він поважає і цінує власний народ, багато часу проводить із військовою дружиною, часто сам виступає на чолі війська. Такий князь наділений легендарною сміливістю та часто надприродною силою. Позитивний образ виникав під впливом інформативних матеріалів про київських князів, головних політиків Київської Русі. Натомість негативний образ політика міг сформуватися під впливом розповідей про недалекоглядну, нерозсудливу політику удільних князів, які через прагнення отримати владу власні інтереси ставили вище, ніж інтереси державні.

Список використаної літератури

1. Возняк М. Історія української літератури: [у 2 кн.]: Кн. 1. / Михайло Возняк. — Львів: Світ, 1992. — 694 с.
2. Гостева А.А. Образная сфера личности // Псих. журнал – 1987. – Т. 8.- №3.- С.33 – 42.
3. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. М., 1984, с. 242—271.
4. Марчук К. Особливості нарративу в літописній біографії князя Володимира / Катерина Марчук // Науковий вісник : зб. наукових праць. – Миколаїв, 2012. – Вип. 4.9. – С. 109–114.
5. Роменець В. А. Історія психології ХХ століття : Навч. посіб. для студ. вузів, що навч. за спец. "Психологія" / В. А. Роменець, І. П. Маноха. - К. : Либідь, 1998. - 99 с.

Ганна Пирог

кандидат філософських наук, доцент

Віталій Буравський

студент 6 курсу

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ УЯВЛЕНЬ ПИСЬМЕННИКІВ ПРО КОНФЛІКТ

Конфлікти є невід'ємною частиною життя людей, з якою вони стикаються регулярно. Конфлікти народжуються на ґрунті

розбіжностей і суперечностей, можливість їх виникнення існує у всіх сферах життєдіяльності. Конфлікт як психологічне явище досліджувався в працях Л. М. Ємельяненко, І. Є. Ворожейкіна, Г. І. Козирева, М. В. Примуша та інших, психологічні питання поведінки індивідів в конфлікті розглядалися А. Я. Анцуповим, Н. В. Гришиною, К. Томасом, К. Хорні та іншими. Теорія К. Томаса щодо поділу стратегій поведінки в конфлікті на співробітництво, компроміс, уникнення, пристосування та суперництво отримала широке визнання та поширення не тільки в наукових колах, але й в практиці.

На даний момент існує досить багато науково-психологічних досліджень конфлікту та поведінки під час перебування в ньому, але питання, як саме особистісні властивості співвідносяться із тією чи іншою поведінкою в конфліктних ситуаціях, залишається відкритим. Зокрема, проблема впливу творчих здібностей, у тому числі літературних, на уявлення про конфлікт та поведінку у ньому є не вивченою. В деяких роботах, наприклад, В. А. Моляко і П. В. Білоуса, вказується, що конфлікт може бути джерелом творчого натхнення поетів. В зв'язку із цим актуальним буде дослідження уявлень про конфлікт та поведінку в ньому у людей, що займаються літературною творчістю.

Літературна творчість – це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей літературної діяльності. В якості передумов формування літературної творчості П. В. Білоус виокремлює наступне:

- літературна творчість як спосіб самовираження,
- когнітивний аспект словесної творчості,
- творчість як воля до влади,
- літературна творчість і сублімація,
- гедоністична мотивація творчості,
- творчість як діалог зі світом,
- ідея людського безсмертя і творчість,
- творчість як утеча від дійсності,
- творчість як самовдосконалення [1, с. 46].

Письменники у своїй творчості керуються одним або декількома вказаними стимулами. Можна припустити, що уявлення про конфлікт та поведінку під час нього також формуються в контексті вище зазначених мотивацій літературної діяльності, і ці уявлення відображають індивідуальні мотиви творчості та натхнення.

Емпіричне дослідження проводилося з 30 письменниками від 18 до 30 років, 10 чоловічої та 20 жіночої статі [2]. Усі досліджувані мають докази причетності до літературно обдарованих людей в

якості публікацій, виступів у громадських місцях і приналежності до літературних спілок.

За методом вільних асоціацій на стимул «Я в конфлікті» було отримано 600 асоціацій. За допомогою частотного аналізу було виокремлено двадцять найчастіше повторюваних асоціацій.

Найбільш повторюваними виявились слова «агресивність» (19 повторювань), «впертість» (18), «злість» (18) та «безкомпромісність» (17). Ці слова можна пов'язати із стратегією суперництва за К. Томасом. Так як вони займають перші найбільш повторювані позиції, то можна говорити про перевагу цієї стратегії у поведінці досліджуваних.

Наступні асоціації – «ігнорування» (15 повторювань) та «уникнення» (14) співвідносяться зі стратегією уникнення за К. Томасом, що свідчить про популярність цієї стратегії в поведінці письменників.

Такі асоціації як «відвертість» (12 повторювань), «впевненість» (11), «компроміс» (10), «аргументування» (9), «врівноваженість» (9), «розсудливість» (9) відносяться до стратегій компромісу та співробітництва за К. Томасом. Асоціації «бійка» (9) та «провокація» (9) співвідносяться із стратегією суперництва. При цьому провокація в конфлікті з боку досліджуваних говорить не лише про суперництво, а про навмисне нагнітання ситуації, що дуже красномовно свідчить про особливості конфліктної поведінки письменників.

Менш повторюваними, але досить цікавими для аналізу є наступні асоціації: «креатив» (7 повторювань), «прогрес» (6), «натхнення» (6), «зміна світогляду» (5), «старанність» (5) та «виснаження» (5), що відображають роль конфлікту в творчому процесі досліджуваних. Вони свідчать про те, що конфлікт для досліджуваних – це щось нове і цікаве, він відкриває нові сторони предметів, підживлює фантазію та надає фарб проблематиці («креатив»), це стимул і джерело творчості («натхнення»), це певні зміни у зовнішньому та внутрішньому світі («прогрес», «зміна світогляду»). «Старанність» та «виснаження» свідчать про зусилля, які витрачають досліджувані у конфлікті.

Ці 20 найбільш повторюваних асоціацій були запропоновані досліджуваним з метою оцінювання їх залежно від прояву у себе в конфлікті за 10-бальною шкалою, від 1 (мінімальний прояв) до 10 (максимальний прояв). З оціненими асоціаціями був проведений факторний аналіз.

За результатами факторного аналізу уявлень письменників про себе в конфлікті методом головних компонент виділилося два фактори.

Основу першого фактора складають конструкти позитивного полюсу «злість» (0,73), «бійка» (0,61), «агресивність» (0,59) та конструкти негативного полюсу «розсудливість» (-0,7), «врівноваженість» (-0,67), «компроміс» (-0,62), «уникнення» (-0,61), «ігнорування» (-0,6). Цей фактор можна назвати «агресивність-врівноваженість» (23,7% дисперсії) і він об'єднує в себе особливості поведінки в конфлікті.

Другий фактор включає «зміну світогляду» (0,77), «старанність» (0,75), «прогрес» (0,7), «провокацію» (0,65), «креативність» (0,65) та «натхнення» (0,58). Цей фактор можна назвати «натхнення» (15,3% дисперсії) і він об'єднує в себе поняття, що характеризують значення конфлікту для досліджуваних та очікуваний від нього результат.

Отже, за допомогою вище вказаних результатів, ми можемо судити про уявлення письменників про поведінку в конфлікті. Найбільш притаманними для себе досліджувані вважають стратегії суперництва та уникнення; менш притаманні стратегії компромісу та співробітництва; також конфлікт асоціюється з натхненням, певними змінами, прогресом. В уявленнях досліджуваних образ конфлікту включає в себе переважно конструкти, що відображають поведінкові прояви, і конструкти, що характеризують значення конфлікту для досліджуваних.

Таким чином, судячи по характеру асоціацій, конфлікт може виступати фактором творчого натхнення. Можливо, письменники перетворюють конфлікт в енергію, і ця енергія сублімується в твори, поштовх до нових творінь. Власний досвід переживання конфлікту може призводити до більшої достовірності зображуваних у творах емоцій, їхньої яскравості та жвавості. Можливо, тому уявлення про конфлікт людей, що займаються літературною творчістю, відображають їхнє прагнення не до розв'язання конфлікту, а до перебування в ньому у ролі активного чи пасивного учасника.

Список використаних джерел

1. Білоус, П. В. Психологія літературної творчості [Текст] : навчальний посібник / П. В. Білоус. – К. : Академвидав, 2014. – 214, [1] с.
2. Буравський, В. Психологічні особливості поведінки в конфліктних ситуаціях осіб, які займаються літературною творчістю // Психологічні дослідження : наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету. Випуск 8. / за ред. Л. П. Журавльової, Н. Ф. Портницької, Ю. Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – С. 19-21.
3. Ворожейкин, И. Е. Конфликтология : Учебник. – М: ИНФРА-М, 2001. – 224 с.
4. Гришина, Н. В. Психология конфликта. – СПб. : Питер, 2002. – 464 с.